נושאים באגרות הראי"ה

קבלה וספר הזוהר

39 אגרות · כרכים א', ב', ג', ד'

הנושא בקצרה, הנושאים המרכזיים שבו ומה מלמדות האגרות,

ורשימת כל האגרות שבנושא עם תקציר קצר (גרסה מקוצרת, בלי נוסח האגרות)

igrot.shlomo-aviner.net

הנושא בקצרה

הרב קוק רואה בלימוד פנימיות התורה צורך של הדור, ולא רק עניין ליחידים. "ישועת ישראל וישועת העולם כולו תלוי' רק בהופעת חכמת אור הגנוז של פנימיות רזי תורה בשפה ברורה" (כרך א', אגרת פז). לכן הרב קוק מעודד כל אחד לקבוע לחכמה הזאת "אפילו שעה או שתים ביום" (כרך א', אגרת עו), ורואה בהתפשטותה, יחד עם יישוב הארץ, סימן של "קץ מגולה" (כרך א', אגרת קפא).

באגרות הרב קוק גם מגן על הזוהר ועל ספרי המקובלים, שהם "קודש קדשים" (כרך ב', אגרת תרכו), ועל מי שקורא ללמוד אותם (כרך ב', אגרת תרב). וחלק מהאגרות, בעיקר לרב יעקב משה חרל"פ, הן עצמן אגרות של מחשבה וקבלה (כרך ב', אגרת שעח; כרך ב', אגרת תטז).

ללמוד פנימיות התורה

כרך א', אגרת עו: למקובל הרב שמעון צבי הורוויץ: הרב קוק שמח על ספרו 'קול מבשר' ועל חבורות הלומדים בירושלים. כל אחד צריך לקבוע שעה או שעתיים ביום לחכמת האמת.

"וע"כ ברוכים יהיו כל המתנדבים לעסוק בחכמה אפילו שעה או שתים ביום מדי יום ביומו"

כרך א', אגרת פז: למקובל הרב פנחס הכהן לינטופ: הרב קוק מעודד אותו להאיר את חכמת הנסתר.

"עתה קרבו הימים, שהכל יכירו וידעו, שישועת ישראל וישועת העולם כולו תלוי' רק בהופעת חכמת אור הגנוז של פנימיות רזי תורה בשפה ברורה"

כרך א', אגרת קפא: למקובל ר' שלמה אלישוב, בעל 'לשם שבו ואחלמה': תודה על ספרו. הרב קוק רואה בו סימן של הקץ המגולה.

"בקץ מגולה של התישבות ארץ חמדה, כדחז"ל הקי' מצד אחד, ושל התפשטות אור פנימיות תוה"ק מצד השני"

כרך ב', אגרת תפג: לרב יהודה לייב זלצר: התרופה הכללית למשבר הדור היא לחזור לנשמת התורה.

"לתשובה גדולה אנחנו נקראים, לתשובה מאהבה ולכל מכשיריה"

הגנה על הזוהר ועל לומדי הקבלה

כרך ב', אגרת תרכו: הצהרה על קדושת הזוהר: דברי הזוהר וספרי המקובלים מקובלים מדור דור. הם סתומים, ויש להבינם לפי דרגת הלומד.

"שדברי הזוהר הקדוש הם קודש קדשים, ומקורם מקור מים חיים, של רזי אמונת ישראל הקדושה והטהורה"

כרך ב', אגרת תרב: לרב יהודה לייב זלצר: הרב קוק נפגע מהחשד כלפי מי שקורא ללימוד פנימיות התורה. מי שכבר מילא כרסו בגמרא ובפוסקים, קרוא ללימוד קבוע בה.

"שכל גדולי הקבלה פה אחד צועקים ככרוכיה, שכ"ז שמסלקים מאורייתא את רזיה, ואינם עוסקים בסודותיה, מחריבים את העולם"

כרך ב', אגרת תיד: לרב אברהם רבונסקי: על אגודת המקובלים 'שער השמים' בירושלים. אין בכך חידוש, אבל לימוד כזה צריך הכנה במידות טובות וביראת שמים.

כרך א', אגרת רלא: למנהלי ישיבת עץ חיים: הרב קוק מבקש לשפר את מצבו של המקובל ר' שמעון צבי הורוויץ, שחי בדוחק.

"שראוי ונכון הוא שישתדלו הדרת כבוד מעלתם לתקן כפי האפשרי את מצבו"

הקבלה והגאולה

כרך ב', אגרת תמז: לסופר 'בן ישראל': כמעט כל ספר קבלה מדבר על ארץ ישראל ועל הגאולה. הרב קוק מפנה לזוהר, לתיקונים, ל'מגלה עמוקות', לשל"ה ולמהר"ל.

"כי הקבלה כולה היא צפיית ישועה"

כרך ב', אגרת שעח: לרב יעקב משה חרל"פ, על 'אגרת התשובה' (אורות התשובה): קשה לרב קוק להחליט עד כמה להנמיך את רזי העולם.

"ביחוד קשתה עלי מאד ההסברה והכיוון אל השערה, עד כמה להנמיך רזי עולם"

כרך ב', אגרת תטז: לרב יעקב משה חרל"פ: הרב קוק מתפעל מחוברתו, ורואה בה ראשית תחייה.

"רסיסי-טל הללו ראשית תחיה הם לצמאי ישועת אמת"

ספרי הקבלה

כרך ב', אגרת תלא: למקובלים ר' מנחם מנדל היילפרין ור' שלמה מהריי"ל: תודה על 'שער רוח הקודש' מכתבי האר"י, עם הגהותיהם.

כרך ד', אגרת אשכד: לרב יהודה יודל רוזנברג במונטריאול: שבח לתרגום הזוהר לעברית, עם המקור הארמי מול התרגום.

"ויזכה לבצע את מעשיהו בקודש ולהוציא לאור עולם את כל חלקי הזוה"ק"

כרך ד', אגרת אמד: לרב שלמה זלמן סלונים: לימוד חב"ד גדול ונשגב, אבל יש ללמוד גם את כל שיטות המקובלים ואת דרכי הגר"א.

מה מלמדות האגרות

לכל אחד. חכמת האמת אינה רק ליחידים: גם הצעירים צריכים לקבוע לה "שעה ושתים בכל יום" (כרך א', אגרת עו).

בהכנה. לימוד הסוד צריך "הכנה ראויה עכ"פ במדות טובות ויראת-שמים טהורה וקבועה" (כרך ב', אגרת תיד).

צפיית ישועה. הקבלה "אינה מתפשרת עם ההוה הלקוי", ומביטה אל העתיד המתוקן (כרך ב', אגרת תמז).

הרב שלמה אבינר על הנושא

הרב אבינר מסביר שקריאתו של הרב קוק לעסוק בפנימיות התורה אינה קריאה להמון ללמוד סתרי תורה הכתובים בלשון של רמזים. כוונתה כפולה: שהרבים יעסקו בענייני אמונה עמוקים, כל אחד לפי מדרגתו, ובספרים שנכתבו בלשון גלויה כמו ספרי המהר"ל; ושיחידים הראויים לכך יעסקו בסוד, אחרי שמילאו את עצמם בעיון רוחני גלוי. הרב קוק עצמו, אף שהיה מגדולי המקובלים, לא כתב פירוש על הזוהר. (מקור: מתוך ספרי הרב)

"לימוד הקבלה - למי ומתי" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: האם לימוד הקבלה פתוח לכל אדם: דברי הש"ך, ומה הדרך הנכונה ללמוד פנימיות התורה. (מקור: מתוך ספרי הרב)

""לא בשמיים היא" - פסיקת הלכה על פי נסתר ורוח הקודש" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: האם אפשר לפסוק הלכה על פי סתרי תורה, הזוהר, רוח הקודש או נבואה? (מקור: מתוך ספרי הרב)

"מחברו של ספר הזוהר" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: מקורות לשאלת זהות מחבר הזוהר - הנזיר, הלל צייטלין, הרב ראובן מרגליות ועוד - ותגובתו החריפה של הרב קוק למפקפקים. (מקור: מתוך ספרי הרב)

"העיסוק בפנימיות התורה אינו מיועד להמון" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: קריאת הרב קוק לעסוק בפנימיות התורה מכוונת לענייני אמונה עמוקים לכל אחד כפי מדרגתו, ולסתרי תורה רק ליחידים הראויים - מקורות רבים מכתבי הרב קוק ומשיחות הרצי"ה. (מקור: מתוך ספרי הרב)

"ערכה של ארץ ישראל - בסודות התורה" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: בגלות הוצפן ערכה של ארץ ישראל בתוך סודות התורה, ולכן כדי להבינו צריך לעסוק בפנימיות התורה - והסיפור על הגרעין מכפר הרא"ה שבא למרכז הרב. (מקור: מתוך ספרי הרב)

קובצי מקורות בנושא

אגרות של הרב קוק, מקובצות לפי עניין (מתוך ספרי הרב)

"הגאולה תלויה בלימוד פנימיות התורה": בנספחים שעניינם הקריאה לעסוק בפנימיות התורה, ושהגאולה תלויה בכך - החל מדברי הגר"א - מקובצות אגרות רבות של הרב קוק. אין הכוונה ללימוד הזוהר וספרי הקבלה כפשוטם, אלא בעיקר לעיון בענייני אמונה עמוקים: דברי הקבלה כשהם מבוארים בלשון מובנת, כפי שביארו אותם גדולי הרבנים, כמו הרב קוק והרצי"ה - כל אחד לפי מדרגתו. העיסוק בסוד עצמו שמור ליחידים הראויים לכך. (כרך א', אגרת מג; כרך א', אגרת עו; כרך

א', אגרת פז; כרך א', אגרת צה; כרך א', אגרת קמו; כרך א', אגרת קפד; כרך א', אגרת קפח; כרך א', אגרת רלא; כרך ב', אגרת שמד; כרך ב', אגרת תפג; כרך ב', אגרת תרב)

האגרות שבנושא

39 האגרות שבנושא, לפי סדר הכרכים, כל אחת עם תקציר קצר. הנוסח המלא - באתר ובחוברת המלאה

כרך א', אגרת מג הרב ישעיה אורינשטיין · י"ב כסלו תרס"ז - יפו

הרב קוק משיב לתלמיד חכם זקן שנפגע מחוברותיו. הרב קוק מסביר שמטרתו לעורר את תלמידי החכמים ללמוד את פנימיות התורה - מוסר, מחקר וקבלה - כל אחד לפי כשרונו, לצד הפלפול בש"ס ובפוסקים. הרב קוק מסביר גם שצריך להראות שלתלמידי חכמים יש כוח מליצה ולשון, כמו הרמח"ל, ושידיעת חכמות העולם, אחרי התמדה בתורה ונקיון המידות, אינה מזיקה. הרב קוק כותב שבעצמו אינו נהנה משבח ואינו מקפיד על ביזוי.

כרך א', אגרת מד הרב שמואל אלכסנדרוב · י"ג כסלו תרס"ז - יפו

הרב קוק מבאר שהתכונה העמוקה של ישראל היא אהבת ה' אלוהי ישראל, שאינה תלויה בחקירה או בפילוסופיה, וההשכלה רק מרחיבה את גילויה. מי שמנותק מן היסוד הזה מנסה לבנות את האמונה בדברים חיצוניים, ואינו מצליח. השמירה על התכונה הפנימית נעשית על ידי אהבת המצוות המעשיות. לאומיות ישראלית צריכה להיות בצורתה האלוהית, ולא לאומיות סתמית. לבסוף הרב קוק מציע להקים בארץ ישראל ישיבה קטנה ללימודי פנימיות התורה, לצד הצמיחה של היישוב החדש.

כרך א', אגרת עו המקובל הרב שמעון צבי (הורוויץ), ירושלים · סיון תרס"ז - יפו

הרב קוק שמח על ספרו "קול מבשר" ועל חבורות הלומדים חכמת הקבלה בירושלים. לדבריו כל אחד צריך לקבוע לפחות שעה או שעתיים ביום לחכמת האמת. מי שמוכשר ובעל תשוקה, ובמיוחד מבני חמישים ומעלה שכבר מילאו כרסם בש"ס ופוסקים, יקבע בה את עיקר לימודו. הרב קוק מדגיש שאת אור הסוד אפשר להשיג רק כפי מידת היראה, האהבה וטהרת המידות, ולכן יש לקבוע לימוד גם בספרי מוסר ויראה.

כרך א', אגרת פז המקובל הרב פנחס הכהן לינטופ, אב בית דין בירז · כ"ו אלול תרס"ז - יפו

ברכת שנה טובה. הרב קוק מתנצל שלא השיב באריכות על מכתבו. הרב קוק מעודד אותו להאיר את חכמת הנסתר, כי "ישועת ישראל וישועת העולם כולו תלויה בהופעת חכמת אור הגנוז של פנימיות רזי תורה בשפה ברורה".

כרך א', אגרת צה הרבנים ר' נחום כהנא שפירא ור' שלמה ראב (ירושלים) · ה' תשרי תרס"ח - יפו

הרבנים ביקשו מהרב קוק מכתבים בענייני אמונה ופנימיות התורה. הרב קוק משיב שאין די במכתבים: רעיון שנקרא פעם אחת נשכח. העיקר הוא לקבוע לימוד קבוע, בלי הפסק אפילו יום אחד, בספרי מוסר, יראה, אמונה וקבלה. הזנחת החלק הזה בתורה היא שורש הגלות ('ידעבדין לאורייתא יבשה'). על ידי לימוד כזה תשרה רוח קודש על חכמי ארץ ישראל, ונעם ה' יחול על כל התורה, גם על ההלכה והאגדה, ובכך תלוי גם תיקון מצבם החומרי של חכמי הארץ ושל כלל ישראל.

כרך א', אגרת קה אחיו, ר' שמואל הכהן · כ"ח טבת תרס"ח - יפו

הרב קוק שולח לאחיו את כתב היד של 'תיקוני זוהר' של זקנו, ומבקש לקבל את ההגהות לפני ההדפסה, כי יש מקומות בדברי הזקן שצריכים ביאור. על הצעה לצרף מאמר שלו ל'מסילת ישרים' הרב קוק כותב שעדיין לא החליט באיזה סגנון לכתוב. הרב קוק גם מבקש מאחיו לפעול אצל זקן אחד שכתב צוואה שאינה מניחה לאשתו דבר מלבד הכתובה, כדי שישנה אותה וידאג לה כראוי.

כרך א', אגרת קלג יהודה דוד אייזנשטיין, עורך האנציקלופדיה 'אוצר ישראל' · ג' אייר תרס"ח – יפו

הרב קוק משבח את המתינות של 'אוצר ישראל' ומעיר על כמה ערכים. בערך 'אומן': 'בר אדא סבולאה' לא היה רב אלא סבל נכרי, ו'בר אמודאי' פירושו צולל ולא שם אדם. בערך 'אדם קדמון': אסור לצייר פרצוף אנושי למושג מטפיזי של הקבלה. בערך 'איסור גיורא': הסיפור על רבא ועל 12,000 הדינרים הוצג באופן שמחשיד את רבא, והרב קוק מבאר את הסוגיה כהלכתה (הודאת בעל דין). הרב קוק מוכן לכתוב ערכים לאנציקלופדיה.

כרך א', אגרת קמט הגאון ר' יצחק אייזיק הלוי · ד' מנחם אב תרס"ח – רחובות

הרב קוק רואה שהמחלוקת ביניהם מצטמצמת: שניהם מסכימים שיש לחמש את בני התורה בידיעות שימושיות. ההבדל הוא רק בשם: 'מחלקות תחתונות של הישיבה' או 'תלמודי תורה'. בעצם הישיבה הרב קוק מבאר שאינו מתכוון ללמוד ספרי חקירה ישנים כדי לקחת מהם 'נשק' במלחמה, אלא לקבוע לימוד של הצד הרוחני בתורה מכל מקורותיו: אמונה, אגדה, ודברי נסתר המתאימים למוכשרים לכך. זה תלמוד תורה במובנו הגבוה. הרב קוק מוכן להרכין ראש לפני גדולי ישראל, אך חוזר על הצורך בישיבה מרכזית.

כרך א', אגרת קפא הגאון המקובל ר' שלמה אלישוב (בעל 'לשם שבו ואחלמה') · כ"ד טבת תרס"ט – יפו

הרב קוק מודה על ספרו של המקובל ורואה בו סימן ל'קץ המגולה': התיישבות הארץ מצד אחד, והתפשטות פנימיות התורה מצד שני. הרב קוק 'בלע' דפים רבים עוד לפני הכריכה. הרב קוק מבקש העתקה מכתבי היד של המקובל, ומוכן לשלם לסופר.

כרך א', אגרת קפד הרב פנחס הכהן לינטופ, אב בית דין בירז' · ז' שבט תרס"ט – יפו

הרב קוק מתנצל על איחור התשובה ומתאר את עומס עבודתו כמי שחש את כל זעזועי התחייה. על תקוות הנמען לאספות רבנים: אלה חלומות. הרבנים ישנים מחולשת נשמה, ואספה תעסוק בפלפול קטן או באגדה מגומגמת. לא אספות צריך עתה, אלא לייסד ספרות 'באזמל חד', שתרפא בשפע רוח הקודש ובחכמת האמת. כך יוכשרו הלבבות, וכנסת חכמים תוכל להיוולד.

כרך א', אגרת רלא הרבנים נחום רוגוזניצקי ויחיאל מיכל טיקוצינסקי, מנהלי ישיבת עץ חיים בירושלים · ז' מרחשוון תר"ע – יפו

הרב קוק מבקש לשפר את מצבו של המקובל ר' שמעון צבי הורוביץ, שחי בדוחק. אילו היה כוחו בנגלה כמו בקבלה, היו מכבדים אותו, אבל 'נשמתא דאורייתא' מושפלת. בירושלים יש לכבד ולתמוך במי שעוסק בחכמת האמת, 'שעיקר גאולתנו תלוי בזה'.

כרך ב', אגרת שמז ד"ר בנימין מנשה לוין · שבט תרע"א – יפו

הרב קוק מודה על המהדורה של איגרת רב שרירא גאון. לוין ביקש שיפרש את מאמרו, אבל קשה לו לפרש 'רזי עולם'. הרב קוק סמך על 'עת לעשות לה'' כדי לדרוש בפומבי במעשה בראשית, לטובת מעמיקים בעלי נטייה מיסטית, אבל לא בצורה עממית לגמרי. הרב קוק רושם שתי הערות על הכרח וחופש, ועל פרשת בראשית והשאלה המוסרית. 'ואידך פירושא – זיל גמור'.

כרך ב', אגרת שעח הרב יעקב משה חרל"פ · ר"ח אלול תרע"א

על 'אגרת התשובה' (אורות התשובה): הרב קוק משתוקק לסדר אותה, אבל קשה לו להחליט עד כמה להנמיך את רזי העולם. יסוד הדברים: הביטחון בתשובה, השלווה והשמחה העזה, שאינן מפרות את היראה אלא מגבירות את הזהירות והזריזות. הנשמה מרגישה איך הזדונות והשגגות מתהפכים לזכויות, והכול פותח בשירה. אי אפשר לחדש בעניין התשובה בזמן הזה בלי להביט על 'הקץ המגולה' ועל אור הישועה. בסוף יש הערות על טעמי המצוות: 'במצותיו ולא בשכר מצותיו'.

כרך ב', אגרת תיד הגאון ר' אברהם רבונסקי, אב בית דין דוברובנה · כ"ו שבט תרע"ב - יפו

בעניין אגודת המקובלים 'שער השמים' בירושלים: אין בכך חידוש. חבורת 'בית אל' של הספרדים לומדת קבלה ומתפללת בכוונות הרש"ש יותר ממאה שנה, והרמ"ע מפאנו לימד את 'הפרדס' בישיבה. לפי בעל 'שערי אורה', 'מעשה בראשית ומעשה מרכבה' שנאסרו הם השימוש המעשי בשמות, ולא העיון. גם הבעל שם טוב ובעל התניא לימדו קבלה לתלמידים רבים. מעמדם של ה'נסתרות' משתנה עם התפשטות הרעיונות. ראוי לתמוך בלומדים אלה, כמו בכל לומדי התורה.

כרך ב', אגרת תטז הרב יעקב משה חרל"פ · ז' אדר תרע"ב - יפו

הרב קוק מתפעל מהחוברת של חרל"פ (כנראה 'מי מרום'), ורואה בה 'רסיסי טל של ראשית תחייה'. אחרי כל גילוי של אור קודש מתעוררים 'רפאים' ומתנגדים, אבל יש לו להתחזק.

כרך ב', אגרת תיח הרב יעקב משה חרל"פ · ח"י אדר תרע"ב - יפו

חרל"פ סבל מפגיעות בגלל חוברתו. הרב קוק מנחמו: מי שמתרחקים מאדם טהור לב בגלל אור קודש, הצד המחשיך שבנפשם ממעט את האור, ובהתרחקם הם מאפשרים לאור להופיע. ועם זאת אין למעט באהבה ליראי ה', וגם שנאתם מעוררת אהבה. עליו לשמור על בריאותו ולא להתעצב.

כרך ב', אגרת תלא המקובלים ר' מנחם מנדל היילפרין ור' שלמה מהריי"ל · ד' סיון תרע"ב - יפו

הרב קוק מודה על 'שער רוח הקודש' (מכתבי האר"י) עם הגהותיהם וביאוריהם, ומברך אותם להמשיך להוציא גנזים, שימשיכו 'רוחא דמלכא משיחא'.

כרך ב', אגרת תמז הסופר 'בן ישראלי' · כ"א מנחם אב תרע"ב - רחובות

כמעט כל ספר קבלה מדבר על ארץ ישראל וגאולה, כי הקבלה כולה היא 'צפיית ישועה'. הרב קוק מפנה לזוהר, לתיקונים, ל'מגלה עמוקות', לשל"ה, למהר"ל (בעיקר 'נצח ישראל'), לר' נחמן מברסלב, ל'שער השמים' של ר' אברהם הירירה, ל'דעת תבונות' של הרמח"ל ול'פתחי שערים' של ר' אייזיק חבר. הרב קוק ממליץ על ספרי ערכים לאיתור. 'פנינים לעטרת התחייה הלאומית'.

כרך ב', אגרת תנו הרב יעקב משה חרל"פ · י"ב אלול תרע"ב - יפו

על נפילות רוח של חרל"פ: אצל השרידים שזוכים להתענג ברזי תורה, העצבות באה כדי להאיר כוחות חיים נפולים, ששייכים לשורש נשמתם. זה כמו להכניס נר למרתף אפל. כשמחשבה זו עולה, העצבות חוזרת לשמחה. החשדות של אחרים הם טובה, כי הם מרחיקים חלושי עיניים מן האור. עליו לשמור על בריאותו ולשמוח.

כרך ב', אגרת תסו הרב ד"ר סיני שיפר, קרלסרוהה · כ"ד מרחשוון תרע"ג – יפו

הרב קוק מודה על הקונטרס (על גילוח הזקן). הרב קוק מספר שר' חיים מוולוז'ין נשאל על דברי הזוהר 'וי למאן דאושיט ידוי בדיקנא', והפנה ל'זוהר שלו', שבו נכתב בגיליון 'בתער'. עם זאת, החוש הישראלי ביופי מסכים לגידול הזקן, והוא מנהג כשר.

כרך ב', אגרת תעג הרב אליעזר נפתלי באומן, אב בית דין אסטרחן · י"ז כסלו תרע"ג – יפו

בריאותו של הרב קוק כמו בחוץ לארץ, אבל עבודתו מייגעת, ובזה הרב קוק מרגיש את מעלת הארץ. בנו צבי יהודה עדיין לא נשא אישה. אין לבטל את הצלחת הציונים: 'רוח ממרום' יש כאן לבנות את הארץ, וה' עושה שליחותו על ידי הכול. על 'שיעור קומה' הרב קוק מפנה לספר 'דעת ותבונה' ולרש"ש משאויל. בית הספר שהרב קוק מקרב הוא 'תחכמוני' בלבד.

כרך ב', אגרת תפג הרב יהודה לייב זלצר · כ"ה טבת תרע"ג – יפו

הרב קוק משבח את מאמרו של זלצר, אבל התרופה הכללית היא לחזור ל'נשמת התורה'. גדולי הכישרון עסקו רק בצד המעשי, ועזבו את הצד ההרגשי, העיוני והקדושי, שבו גנוזה הגאולה. כשהכפירה והשמד מתפשטים, ממשיכים לחפש 'סגולות'. 'רדיקלים אנו מוכרחים להיות'. האורתודוקסיה במלחמתה השלילית מסתפקת בדמיונות. אילו חלק מבעלי הכישרון היה עוסק בבירור מושגי האלוקות, הנבואה, הגאולה ותיקון הנשמות, הייתה פורחת גבורה אחרת. אין קפידה בינו לבין הרידב"ז.

כרך ב', אגרת תקמ הרב יעקב משה חרל"פ · כ"ט אייר תרע"ג – יפו

אגרת קבלית־מוסרית על הארת קדושת השבת בימי החול. אי אפשר לכתוב הכול בגלל 'מעצורים מהגלות', אבל אור חדוות השבת ייגלה גם בימי החול. הרב קוק מעודד את הרב חרל"פ לא להקטין את דעתו ולעסוק תמיד ברזי תורה. דרך מעשית: לקבל את הארוחה היומית כמו 'מבי מלכא' ולהתפלל על המזון בשמחה, עד 'אתהפכא חשוכא לנהורא'. הכבדות בימי החול שורשה ב'שאלת הבשר' שלא כהוגן במדבר. את רעיונות העצב והפחד יש 'לזרוק על ראש השעיר'. ברכה לשבועות, ובסוף: לשמור על בריאות הגוף.

כרך ב', אגרת תקסט בנו, הרב צבי יהודה, וכל המשפחה · ז' מנחם אב תרע"ג

הרב קוק מסופק בעניין הנסיעה: בגלל ענייני כספים שאינם לפי הכבוד, ובגלל מכתב הרב חרל"פ שהדבר נוגע לבריאותו, מה שמראה שבירושלים העניין מתקבל בשלילה. מכתב הקריאה של הרב חרל"פ כתוב בסגנון שמתאים ליחידי סגולה. הרב קוק מעדיף 'מעטה של קרירות שכלית', כדי שרק טהורי הלב יימשכו, ותתפתח ספרות אידיאלית.

כרך ב', אגרת תקצד הרב י' לוי · כ"ד אלול תרע"ג – יפו

הרב קוק אינו יכול להשיב בפירוט; 'השפעה סגולית' של דיבורי קודש מועילה לפעמים יותר מכתבים. הדרכה: זיכוך המידות והרחקת הגאווה; לחוש את גדלות הנשמה; לא לבטל יום משיעור בחכמה הרוחנית, 'והראשונים קודמים'; לשמור על בריאות הגוף; לעורר קדושה בשירה; לברר את הטוב מכל מקום. לצעירים: לרכוש כשרון ספרותי וסגנון חי, כי העט הוא 'הנשק הזמני', ולתרגם את אוצר האגדה לסגנון ההווה, כמו עזרא ששינה את הכתב. לכתוב ב'המוריה' ולהתייעץ עם הרב חרל"פ.

כרך ב', אגרת תרב הרב יהודה לייב זלצר · כ"ח אלול תרע"ג – יפו

הרב קוק נפגע מהחשד הכללי כלפי מי שקורא ללימוד פנימיות התורה. גדולי הקבלה צועקים שמי שמסלק את רזי התורה 'מחריב את העולם' (תיקוני זוהר), והגר"א כתב שהפרדס הוא פנימיות התורה. שני שינויים חלו בדורנו: הקלה בתנאי ההכנה, כמו שהקל הרמ"ק, משום שחלק גדול מתחלואי הדור נובע מצמאון רוחני; והכשרה מדעית רחבה בחכמות הרוחניות, שנדרשת 'בימי שלטון העט'. כשאין מענה לצמאון, החיים מייבשים והורסים. יש לדון לכף זכות, ו'דברי תורה דודים זה לזה'.

כרך ב', אגרת תרט הרב יהודה לייב זלצר · כ"ג תשרי תרע"ד – יפו

צער על פטירת הרידב"ז ועל מצבה הכלכלי הדחוק של משפחתו; הרב קוק יכתוב ל'אגודת ישראל'. אין הרב קוק חושש לכבודו, אלא למטרה: לעורר את ת"ח לפנימיות התורה, ש'דא קני מה חסר'. מלבדו ומלבד הרב פנחס הכהן לינטופ, אין מי שמקנא לה בספרות, ואין להתנפל על כך בכלליות. 'רחמנות' של מניעת צרימה מאוזן לא רגילה היא 'אכזריות גמורה'.

כרך ב', אגרת תרכו הצהרה על קדושת הזוהר · ח' טבת תרע"ד – יפו

דברי הזוהר וספרי המקובלים הם 'קודש קדשים', מקובלים מדור דור עד מתן תורה ועד אברהם אבינו. הם סתומים, ויש להבינם 'לפום דרגיה'. מי שמבזה אותם דינו כמבזה ת"ח: תחילה יש להזהירו בדברים טובים, ואם אינו חוזר בו, על חכמי ישראל לצאת נגדו בקנאה. בהערה: הרב קוק קורא לשגגים לחזור בהם, ולקנאים לקבלם בשלום.

כרך ג', אגרת תשצה הסכמה ל'מפתח הקבלה' של הרב זאב וולף טננבוים · י"ג כסלו תרע"ז – לונדון

שתי מפלגות של דורשי ה': המקובלים, שמתעלים מעל ההגיונות האנושיים לחכמת ישראל המסורתית, והחוקרים, שיורדים למרחבי ההכרה האנושית ומראים שהיפה בחכמת אדם מתאגד עם התורה, אבל זוכרים את חולשת השיטות המתחלפות. המחבר מראה שהסברת המקובלים מתאימה לחקר הטבע החדש.

כרך ג', אגרת תשצו בנו, הרב צבי יהודה · כ"ג כסלו תרע"ז – לונדון

הרב קוק משבח את נאומי הרצי"ה בציריך ובבזל על הארץ. ירידת השער מעכבת שליחת כסף. הרב קוק הסכים להדפיס קונטרס קטן ('ריש מילין') של 'רעיונות שיריים רזיים' על האותיות, התגין, הנקודות והטעמים, וחשש לספר לבן מראש, שמא לא יסכים להדפסה בלי תיקון.

כרך ג', אגרת תתצו הרב מנשה הכהן אדלר (מפרש 'ריש מילין') · ערב ר"ח מנחם אב תרע"ח – הרוגייט

הרב קוק שמח בפירושו על 'ריש מילין'. 'הצורה האריאלית הנשמתית' – מלשון 'אריאל', 'ארי דבי עילאי', גבורת החסד, וגימטריות של שם ע"ב. יש למחוק את הביטוי 'אין סוף... עצם אור שכלי קדמון', כי אין לייחס שום גדר או תואר לאין סוף (מהר"ל, מהר"ם אלשקר, התניא, ר' אברהם הירירה).

כרך ג', אגרת תתקטז הסכמה לספר הרב שמריה מנשה הכהן אדלר · א' דראש חודש מרחשון תרע"ט – לונדון

הסכמה ושבח לרב אדלר, 'סיני ועוקר הרים', שנחבא אל הכלים, מחדש בגמרא, בפירוש רש"י, בתוספות ובפוסקים, ומעיין גם בספרי חכמי האמת. בספרו הרב אדלר מבאר את 'ריש מילין' (על מדרש האותיות, הניקוד והטעמים), ומרחיב גם במקצועות אחרים בהלכה ובאגדה. הרב קוק קורא לכל יראי ה' להביא את הספר לבתיהם.

כרך ד', אגרת אמד הרב ש"ז סלונים, יפו · י"ט תמוז תר"פ

לימוד חב"ד, המאיר את תורת הבעש"ט, גדול ונשגב, אבל אין להסתפק במקצוע אחד גם בחלק הרוחני: כמו שבהלכה לומדים מכל השיטות, יש ללמוד גם את החוקרים האלוהיים, את כל שיטות המקובלים ואת דרכי הגר"א ותלמידיו. מהשתלבות הרעיונות 'יתנוצץ אורו של משיח', ויחידי סגולה יתחילו, וזו תהיה 'עטרת התפארת' של התחייה והיסוד לתוכן הפוליטי.

כרך ד', אגרת אר הרב א"ש תמרת, רב מלייציץ · ח' טבת תרפ"ד

הרב קוק נהנה מספרו 'יד אהרן', מפלפולו ומהגיגיו בחכמת החיים, אף שהצטער שהזכיר לשלילה את חכמת האמת, 'נשמת התורה למאמינים בה'; ברור לו שכוונתו לשם שמים.

כרך ד', אגרת ארעז הרב שמריה מנשה אדלר · כ"ג טבת תרפ"ה

על הערתו שציון פנימית מירושלים: נכון לפי הקבלה, אבל דווקא משום כך הקדושה הפנימית אינה ניכרת בעולם, כמו שקדושת שבת, שהיא מדת מלכות, מתגלה יותר; לכן ציון מקום המלכות, וירושלים מקום המקדש. במצבה: העיקר אם נבנתה מלכתחילה כדי שהעבודה תקובץ סביבה (רמב"ן). בתוספת: שליחות לגוי באיסור חסימה - לפי הרמב"ן עניין צער בעלי חיים הוא שהאדם לא יתרגל באכזריות, ולכן אין בו מדת שליחות.

כרך ד', אגרת ארצח הרב יצחק אייזיק הלוי הרצוג, רב דבלין · א' דראש חודש אדר תרפ"ה

הצ'ק עבור המקובל הרב ש"א התקבל, והקבלה מצורפת. יש חובה לעזור לו, כי דוחק הציבור בירושלים ובתלמידי החכמים בה גדול. הרב קוק מבקש עזרה לישיבה המרכזית, שאליה צורף עתה הרב א' בורשטיין, ולכלכלה ולבניין.

כרך ד', אגרת אשב גבאי ישיבת 'שער השמים' בסנט פול · י"ג ניסן תרפ"ה

אין לשים לב לפלסתר נגד הישיבה; זו ישיבה מפוארה, ובה תלמידי חכמים מצוינים בנגלה ובנסתר. הרב חיים ליב אויערבאך גדול בנגלה ובנסתר, והרב שמעון הורוביץ - בקבלה וגם בנגלה.

כרך ד', אגרת אשכא הרב אפרים זלמן היילפרין · י"ג ניסן תרפ"ה

הרב קוק מחזק את ידיו בתמיכה בישיבת 'שער השמים', שנועדה בעיקר לחכמת האמת, ועוסקים בה גם בהלכה.

כרך ד', אגרת אשכד הרב יהודה יודל רוזנברג, מונטריאול · ו' אייר תרפ"ה - ירושלים

שבח לשני חלקי 'זוהר תורה', תרגום הזוהר לעברית צחה, עם המקור הארמי מול התרגום, כדי שהקוראים יבינו את לשון המקור.